

ÎNVĂȚAREA ȘI EDUCAȚIA ADULȚILOR: UNELE EXPERIENȚE INTERNAȚIONALE³

Vladimir GUȚU

doctor habilitat în științe pedagogice, profesor universitar,
Universitatea de Stat din Moldova

Abstract: *This article addresses the issue of adult learning and education in different countries and from different perspectives: organizational, structural, content. The emphasis is on the analysis of experiences and traditions of adult education in Germany, Great Britain, Denmark, Romania and the identification of development trends in this sector of education. It should be mentioned that the analysis is performed in the context of lifelong learning.*

În SUA și Uniunea Europeană educația adulților se consideră ca o prioritate și investiție esențială pentru viitor. Consiliul Europei, în acest sens, a lansat conceptul educației pe parcursul întregii vieți, reieșind din scopul fundamental al educației și formării profesionale: dezvoltarea individuală, culturală, socială, economică în vederea asigurării calității vieții tuturor cetățenilor. În sec. XXI educația adulților devine un drept individual și o responsabilitate colectivă.

Educația și instruirea adulților se caracterizează prin autonomie, independență, experiență. „Adultul are tot atât de largi și de multiple probleme noi de rezolvat și de înțeles ca și copilul. Această vârstă își are perioadele ei de tranziție, crizele ei.” [4, p. 35].

Adultul este subiect al educației, care are nevoie de a învăța, a acumula cunoștințele și dezvolta competențele. *A învăța să înveți* este un concept actual și la vârsta adultă, altfel spus, poate mai oportun decât la orice vârstă [2, pp. 7-41].

Adultul este obligat permanent să ia decizii, să propună soluții, să acționeze. În acest context, autocunoașterea, abordarea critică a diferitor procese, fenomene, autocontrolul, autoformare sunt trăsături ale personalității adultului.

Abordarea învățării și educației adulților cuprinde în mod necesar raportarea acestuia la politici educaționale ale statului și, în primul rând, la structura sistemului de învățământ și formele generale de organizare: *educație formală, educației nonformală, educației informală*.

Educația adulților se regăsește preponderent în subsistemul educației nonformale.

Educația adulților poate fi abordată din trei perspective: 1) *formarea profesională continuă* (recalificare, perfecționare, promovare profesională etc.); 2) *formarea continuă nonprofesională* (formarea personală); 3) pregătirea inițială.

³ Articolul a fost elaborat în cadrul Proiectului de cercetare *Cadrul conceptual, metodologic și managerial al educației nonformale în Republica Moldova*, cifrul 20.80009.0807.23.

Învățarea și educația adulților se axează în procesul educațional pe două elemente-cheie: *motivația, instruirea/învățarea*. Cadrul motivațional presupune formarea motivației la persoane neinteresate în educație, stimularea participării în actul de învățare și participare activă în autoformare.

Instruirea se referă la crearea de situații de învățare, la formarea de competențe necesare de adaptare și integrare mai eficientă în viața social-economică. Așadar, învățarea și educația adulților este o modalitate coerentă și structurală de a face față condițiilor în care trăiește individul, dar și la problemele sale specifice.

Experiențele din alte state pun accentul în procesul educației adulților pe profesionalizare și specializare, astfel spus, pe dezvoltarea individului ca forță de muncă și mai puțin pe dezvoltarea culturii personale. Totodată, e de menționat, că cultura stimulează, mai mult decât orice alt domeniu, autoeducarea și autoinstruirea. Pe lângă formarea profesională continuă adultul are nevoie să accede la valorile culturale și afirmare a sa în funcție de aspirațiile și viziunile proprii.

În toate țările există preocupări pentru actualizarea ofertelor de educație a adulților, integrând într-o măsură tot mai mare, alături de aspectele formării profesionale, elemente de cultură generală.

Învățarea și educația adulților în țările europene: unele tradiții și experiențe

Educația adulților în **Germania** este puternic reglementată de acte legislative. Statul finanțează acest gen de educație, iar responsabilitatea îi revine autorităților locale. Sistemul de învățare și educației a adulților la nivel local, de rând și național este caracterizat prin autoadministrare. Deși, societatea germană este puternic descentralizată statul acordă o mare atenție instruirii și educației adulților.

Universitatea populară este instituția de bază a educației adulților. Universitatea populară este, după școală, cea de-a doua instituție de educație în Germania. În toate instituțiile de învățământ superior se studiază disciplina „*Educația adulților*” și se oferă licență în prestarea serviciilor de educație a adulților. În Germania învățarea și educația adulților este concepută și ca modalitate de a reacționa la orice situație cu care se confruntă adultul. Instruirea adulților se organizează de fiecare dată acolo unde există adulți care învață cum să-și satisfacă nevoile, necesitățile, interesele, vocațiile proprii privind: politica, arta, religia, tehnologiile, sănătatea, educația etc.

Totodată, un loc aparte în Germania ocupă formarea profesională a adulților, care se axează pe un sistem dominat de sectorul privat (angajatori, sindicate, camere de comerț și industrie etc.).

Printr-o combinație a opiniilor celor două forme de reprezentare (patronale și sindicale) se ajunge ca partenerii sociali să realizeze un cadru comun de reglementări pentru fiecare sector în parte. În urma procesului de negociere se stabilesc atât conținutul formării profesionale în cadrul instituțiilor angajatoare, cât și competențele care vor fi dobândite ca urmare a formării. Aceste activități se realizează cu respectarea cadrului legislativ existent la nivel federal și a reglementărilor referitoare la piața ofertei de formare profesională. Mai mult, asigurarea serviciilor de formare profesională coboară la nivelul unei entități private, întreprinderea, care devine atât furnizor cât și beneficiar principal. Statul federal este implicat în proces prin garantarea funcționării normale a sistemului, în concordanță cu legea formării profesionale, precum și prin luarea măsurilor care se impun în cazul apariției unor disfuncții, în concordanță cu principiul subsidiarității.

Dezbaterile privind conținutul formării profesionale în Germania sunt dominate de preocuparea privind asigurarea unui echilibru între interesele colective și cele individuale. Sindicatele doresc lărgirea formării profesionale în vederea promovării autonomiei ocupaționale, în timp ce angajatorii pledează pentru o formare profesională cu o aplicabilitate imediată într-un domeniu îngust. Aceasta înseamnă că, în urma unui lung proces de negociere la nivel social, se ajunge la un anumit compromis, care să acopere nu numai conținutul formării, dar și condițiile în care se desfășoară aceasta (costul formării, plata cursanților, precizarea cursanților) [1, p. 25].

În contextul prezentat, statul nu are un rol activ, ci acționează ca intermediar în facilitarea și garantarea procesului. El poate apela la serviciile Institutului Federal pentru Formare Profesională (BIBB) care poate oferi mediere sau sugestii în legătură cu competențele și calificările profesionale. Implicarea minimă a statului, în special în supervizarea procesului, asigură un echilibru între interesele diferiților participanți. Asigurarea calității formării profesionale în întreprinderi și respectarea unor standarde minime se realizează de Consiliile de la nivel instituțional, prin trei forme de verificare: (1) monitorizarea respectării condițiilor de formare stabilite prin lege și a conținutului formării specificat prin planul cadru; (2) monitorizarea prin partea camerelor de comerț și industrie, nominalizate prin lege pentru acest lucru; (3) examinarea finală de către comitetele tripartite, cuprinzând reprezentanți ai angajatorilor, ai angajaților și ai formatorilor.

Rezumând cele spuse anterior, sistemul german de formare profesională în instituțiile angajatoare poate fi caracterizat prin:

- Predominanța negocierilor la nivel central (macro-economic) dintre partenerii sociali care stabilesc principalele reglementări procedurale.
- Luarea în considerație a intereselor la nivel micro-economic pentru realizarea corecțiilor necesare și implementarea reglementărilor: dorința și capacitatea întreprinderilor de a oferi formare profesională; implicarea majoră a angajaților în definirea condițiilor în care va avea loc formarea; responsabilizarea angajaților față de Consiliul de la nivel instituțional.
- Examinarea finală este realizată de către un comitet tripartit constituit de către camere de comerț și industrie și format din reprezentanți ai angajatorilor, angajaților și formatorilor.
 - Proiectarea formării profesionale se face la nivel de Land, conform principiului potrivit căruia educația este un domeniu guvernat de către Landuri. Comisiile responsabile cu proiectarea programelor educaționale cadru de la acest nivel includ și reprezentanți ai administrației Landului [1, p.26].

În **Marea Britanie** învățarea și educația adulților se realizează prin trei căi dominante: prima – în colegii și universități, în care se predau cursuri pentru adulți; a doua – în cadrul unor instruirii organizate de autoritățile locale; a treia – în cadrul agențiilor de voluntariat.

De menționat, că în Marea Britanie există mai multe Centre de educație a adulților, care oferă o gamă largă de programe, cursuri atât de formare profesională continuă, cât și cele de dezvoltare personală în diferite domenii: limbi străine, sport, comunicare, literatură, afaceri etc.

Un alt aspect al educației adulților în Marea Britanie ține de rolul parteneriatelor sociale, care pot fi caracterizate astfel: • deciziile-cheie privind nevoile de

formare și modul în care trebuie să se desfășoare formarea profesională aparțin angajatorilor; • formarea profesională are loc pe piața liberă, fiind oferită de o mare varietate de furnizori publici sau privați; • calificările bazate pe competență certifică abilitatea individului de a face față standardelor cerute la locul de muncă; • rolul principal al statului este de a oferi orientare și de a finanța un cadru instituțional în care se pot lua decizii privind formarea profesională; • intervenția statului în dezvoltarea formării profesionale a vizat nevoia de a crea un cadru coerent de calificări profesionale și rute de parcurgere la nivel național, de a construi standarde educaționale și de formare profesională competitive și de a răspunde declinului industriei tradiționale și restructurării economice; • în ceea ce privește finanțarea formării profesionale continue, 57% din cheltuielile corespunzătoare formării continue sunt finanțate de patronate, 20% de stat și 13% constituie autofinanțarea [1, p.28].

Ca și în Germania, în **Danemarca** educația adulților este foarte dezvoltată, axată pe tradiții istorice. Încă în anul 1844 în Danemarca a fost înființată prima Universitate populară. Universitățile populare din Danemarca erau destinate, preponderent, muncitorilor. Totodată, aceste instituții actualmente sunt deschise pentru toți. Universitățile populare din Danemarca nu oferă calificări cursanților.

Activitatea acestor instituții este gestionată de către Comitetul Național al Universităților Populare. În Danemarca funcționează și Consiliul pentru Educația Adulților.

Caracteristicile activității Universităților populare sunt: (1) promovarea cunoștințelor despre cercetarea din diferite domenii, dar nu pentru a pregăti studenți pentru o calificare profesională, nici pentru a obține performanțe; (2) programul este astfel organizat, încât să răspundă trebuințelor diferitelor grupuri și să asigure calitatea științifică a actului de comunicare; (3) mulți cursanți sunt interesați de noile metode și noile descoperiri din știință – Universitățile populare răspund unui asemenea interes; (4) accesibilitatea oricărei persoane la conferințele Universităților [3, p.20].

Se poate ușor observa flexibilitatea și eficiența sistemului de educație a adulților în Danemarca. Aici formarea adulților constituie cu adevărat un factor de progres social și economic. Atingerea unuia dintre cele mai înalte niveluri de trai din lume, dezvoltarea industrială și agricolă cu performanțe de rang mondial sunt consecința directă a educației adulților în această țară de resurse materiale și cu o populație mică [Apud 3, p.20-21].

În **România** educația adulților are tradiții și experiențe semnificative. Primele școli de adulți au fost înființate încă din anul 1867 sub aspectul *Societăților pentru învățarea poporului român*. Spînu Haret a fundamentat un sistem de educație pentru popor, accentul fiind pus pe activitatea nonformală. Anume datorită lui Spînu Haret în România au apărut instituții de educație populară (biblioteci, cercuri etc.).

În anul 1908 Nicolae Iorga a înființat prima Universitate populară din România. Mai târziu și universitățile din România atrag atenție asupra educației adulților prin realizarea unor extensiuni. De remarcat, că în România funcționau și funcționează mai multe Asociații, Fundații culturale și alte structuri, care oferă servicii de educație a adulților.

La etapa actuală educația adulților în Republica Moldova și, în primul rând, cea nonformală se află în procesul de constituire ca sistem (subsistem) în cadrul promovării conceptului de educație pe parcursul întregii vieți. În acest sens impor-

tant este de păstrat și de dezvoltat tradițiile și experiențele pozitive, dar și de alineat la tendințele europene și internaționale de dezvoltare a acestui sector al educației.

De menționat, drept concluzie, că la etapa actuală la nivel internațional și, în primul rând, la nivel european învățarea și educația adulților se dezvoltă în cadrul paradigmei educației pe parcursul întregii vieți, ținând cont de noi provocări: globalizare, internaționalizare, digitalizare, crize economice, crize politice, de migrație etc. Anume în acest context, educația adulților devine un factor important de asigurare a dezvoltării sustenabile a societății.

Bibliografie:

1. *Asigurarea calității formării profesionale a adulților în România.* Ministerul Muncii și Solidarității Sociale, România, București, 2002.
2. *Introducere în educația adulților.* București: Editura Fiat Lux, 1995.
3. Schifirneț C. *Educația adulților în schimbare.* Coord. Boerru, Il. București, Editura „FIAT LUX”, 1997.
4. Țopa L. *Sociologia educației permanente.* București, Editura Științifică, 1974.